

28. august 2023

Høringsuttalelse fra Forsvarsforum Innlandet til NOU 2023: 14, Forsvarskommisjonen av 2021, Forsvar for fred og frihet

Forsvarsforum Innlandet ble etablert vinteren 2023 og består av politiske representanter og ledelse fra Innlandet Fylkeskommune og Forsvarskommunene; Dovre, Lillehammer, Hamar, Åmot og Elverum.

Forsvarsforum Innlandet stiller seg bak Forsvarskommisjonens budskap og anbefalinger.

- Styrking av forsvarsøkonomien
- Styrking av styring, ledelse og ressursbruk
- Styrking av Forsvarets egne evne
- Styrking av totalforsvaret og det sivil-militære samarbeidet
- Styrking av allierte og internasjonalt samarbeid

Forsvarsforum Innlandet legger til grunn en vekst og en økning av Forsvaret, med ambisjoner for Innlandet.

Historisk og også i nyere tid så har de gamle fylkene Hedmark og Oppland, nå Innlandet, vært en aktiv region med gode vertskommuner for Forsvaret. Det har alltid vært en vilje til å legge forholdene til rette for forswarets behov.

Innlandet fylke er vertskap for Hæren, Heimevernet, Cyberforsvaret og andre deler av Forsvaret og beredskaps Norge sitt utdannings- og kompetanse senter i Sør-Norge med stort volum og potensiale for økning og videre utvikling.

Forsvarsforum Innlandet ønsker å bidra til å skape en bred forsvarsdebatt i det offentlige rom og stiller seg bak et bredt politisk forlik om en satsning og økning av Forsvaret som en del av nasjonens totalforsvar og beredskap. Et Forsvar som er bærekraftig over tid.

Forsvarsforum Innlandet vil fremheve Innlandets fortrinn og egenskaper som svarer ut noen av de utfordringer som Forsvarskommisjonens rapport påpeker.

Forsvarsforum Innlandet legger også merke til og vekt på samstemmigheten mellom Forsvarskommisjonen, Totalberedskapskommisjonen og Forsvarssjefens Fagmilitære råd og stiller seg bak alvoret i rapportene.

Styrking av forsvarsøkonomien

Både sivil og militær infrastruktur og samarbeid har over tid vokst frem i Innlandet og det er plass til mer vekst og samarbeid.

Forsvarets etableringer i Innlandet med tilhørende skyte- og øvingsfelt har i dag marginal nødvendig infrastruktur ift den forventede økningen. Allerede i dag så er kapasiteten sprengt og det vil kreve nye investeringer i infrastruktur for å imøtekomme en vekst. Reguleringsplaner er etablert og alt ligger til rette for ytterligere utvidelser og vekst. I den sammenheng bør det sees nærmere på offentlig-privat samarbeid (OPS) og sivil-militært samarbeid og samordning for å sikre samfunnsøkonomiske etableringer og drift i et samfunnsikkerhet og totalberedskapsperspektiv.

Styrking av styring, ledelse og ressursbruk

For å omsette økte budsjetter og ekstra bevilgninger på en forsvarlig og effektiv måte må styring og ledelse også styrkes. Det kan stilles spørsmål ved om dagens staber i Forsvaret på flere nivå er robuste nok til å håndtere en forventet vekst. Organisering, roller, ansvar og myndighet må klargjøres og effektiviseres for å få opp tempo og gi raskere effekt. Samarbeidet mellom offentlig og privat

28. august 2023

sektor må styrkes på et tidligere stadium i prosjektene og det må etableres nødvendige sivil-militære samarbeidsforum og koblingsarenaer på flere nivå for å kartlegge behov og muligheter.

Styrking av Forsvarets egne evne

Forsvarets innsatsfaktorer; Personell, Materiell og EBA må økes for å skape utholdenhet over tid. En økning og styrking av det operative Forsvaret i Nord vil kreve tilvarende satsning og styrking i Sør og i Innlandet for å etterkomme behovet.

Sivile kompetansemiljøer har i samarbeid med Forsvaret i flere kommuner i Innlandet etablert et nært, tett og godt sivilt samarbeid på en rekke områder over tid. Dette omfatter også samfunnssikkerhet og beredskapssamarbeid og utdanning- og kompetansesamarbeid.

Utdanning- og kompetanse både i fred, krise og krig blir essensielt. Styrkingen av landmakten og Forsvaret vil kreve en økning i utdanningsvolum og utdanningstakt både for rekrutter, mannskaper, befal, offiserer og sivilt ansatte. En utdanning som allerede er etablert i Innlandet med godt sivil-militært utdannings- og kompetansesamarbeid både med HINN, NTNU og Fagskolen på Gjøvik.

Hærens (felles) rekruttskole er allerede delvis etablert i Østerdal garnison innenfor dagens kapasitet og skal vokse til minst det tredobbelte på Terningmoen iht gjeldene planer. Dette er en forutsetning for å kunne øke volumet på landmakten og øke den operative evnen på de stående avdelingene i Nord.

Befalsutdanningen er allerede i ferd med å styrkes og økes ved Hærens Våpenskole i Rena leir. En forutsetning for å øke antall befal ved både rekruttskolen og de operative avdelingene. Grunnmuren må bygges før resten av strukturen kan fylles opp og øke. Et vesentlig moment er at dagens struktur iht gjeldende langtidsplan først må fylles opp og vi må få det vi har til å virke, før en ytterligere vekst kan komme i neste langtidsplan. Produksjons og ledetid på både personell, materiell og EBA er lang og vil kreve tid for å oppfylle målsettingene. Derfor må vi komme i gang raskt og med høyt tempo. Forsvarets Personell og Vernepliktscenter på Hamar vil få en betydelig rolle i å rekruttere, forvalte og beholde Forsvarets personell.

Utdanning av erstatningsmannskaper og reservister vil være en realitet i krise og krig. Dette er også en naturlig videreføring av denne type utdanning i allerede etablerte og nye kapasiteter i regionen. Rapporten beskriver at tiden er inne for å tenke nytt rundt personell- og kompetanseområdet i forsvarssektoren. For å tiltrekke og beholde folk er det større behov for tydelige insentiver.

Landmaktens Våpenskolemiljøer må styrkes og utvikles i tråd med behovet for fag- og kompetanseutdanning. Robuste fagmiljøer er kjernen i å bygge og utvikle en bærekraftig struktur raskt og øke over tid.

Forsvarets garnisoner og leire må ressurssettes og settes i stand til å være baser for Forsvarets virksomhet, utvikling og styrking. Dette inkluderer også et beredskapsperspektiv og i forhold til mottak og integrering av allierte styrker.

Forsvarskommisjonen beskriver et stort og økende behov for personell og viktigheten av å rekruttere og beholde ansatte for å nå målsettingene. Dersom volumet skal økes til det nivået som kommisjonen anbefaler, må utdanningen i Forsvaret styrkes raskt og betydelig. Denne styrkingen må ses helhetlig innen tre områder; en styrking av Forsvarets utdanning, økt bruk av sivile utdanningsmuligheter og et tettere nordisk samarbeid om utdanning.

28. august 2023

Høgskolen i Innlandet har i flere år vært en foretrukken kompetanseaktør for Forsvaret og deres lokasjoner på Elverum/Rena og Lillehammer og vil kunne bidra til å beholde og videreutvikle personell i tillegg til at medflyttere kan få utdanningstilbud og bedre egne karrieremuligheter.

Et tilsvarende samarbeid med Fagskolen på Gjøvik er også etablert og sammen med akkreditering av Forsvarets utdanning er dette viktige incitament for å rekruttere og beholde personell.

Cyberforsvaret

Deler av cyberforsvaret er plassert på Jørstadmoen ved Lillehammer og er et viktig element i moderne krigføring. Jørstadmoen er en sentral øvingsarene og en ingeniørutdanning innenfor cyberområde. I tillegg samarbeider cyberforsvaret tett med NTNU på Gjøvik. Dette miljøet regnes som ledende i landet innenfor cyber- og sikkerhetsspørsmål. Gjøvik- og Lillehammerregionen, sammen med Innlandet fylkeskommune drifter også et prosjekt kalt Cyberland. Dette har medført etablering av næringsklynga «Cyberland», etablering av Cyberrange (treningsrom mht. cyberangrep for militæret, sivile og studenter) og gjennomføring av årlig cyber- og sikkerhetskonferanse på Lillehammer.

Miljøet på Lillehammer og Gjøvik bidrar til viktig erfaringsbasert læring gjennom utdanning og kompetansesamarbeid.

Dette miljøet må beholdes og utvikles.

Styrking av totalforsvaret og det sivil-militære samarbeidet

Sivilt-militært samarbeid og offentlig-privat samarbeid, først og fremst i rammen av totalforsvaret, får stadig større betydning for Forsvarets daglige virke og for Forsvarets, alliertes og sivile myndigheters evne til å operere og understøtte hverandre i alle deler av krisespekteret.

Flere steder i rapporten er det vektlagt et sterkere sivilt militært samarbeid. Det handler om å utnytte samfunnets samlede ressurser på best mulig måte i alle typer kriser. Totalforsvarskonseptet er en del av det sivil-militære samarbeidet som innebærer gjensidig støtte mellom Forsvaret og det sivile samfunnet. Private virksomheter og sivilsamfunnet blir stadig viktigere i Forsvaret av Norge. Tett og kontinuerlig sivilt samvirke er en forutsetning for at et relativt lite forsvar skal kunne gi større effekt. Forsvaret er ikke i stand til å operere uten sivil støtte og dette må tydeligere inn i tenkning, utdanning, planlegging, øving, samarbeid og utvikling. Forsvaret blir ikke bare tettere integrert internt, men også integrert mellom det sivile og det militære.

Med utgangspunkt i dagens situasjon og i lys av en forventet økning av forsvarets kapasiteter både i volum og kapabiliteter, samt et tettere nordisk samarbeid med Sverige og Finland som NATO medlemmer og en reorientering av det operative landskap, fra Nord-Sør til Øst-Vest, så ser vi et stort potensial for videre utvikling og muligheter i vår region, dette kan innebære:

Hæren og Heimevernet skal øke i volum. Hæren har selv presentert 1-3-3-1 modellen, hvor den tredje brigaden kan være Brigade Sør lokalisert til Innlandet og Østerdalen. Allerede etablert infrastruktur og kompetansemiljøer er naturlig å benytte. Slik som Rena leir og Hærens Våpenskole, med eksisterende skyte- og øvingsfelt. I tillegg til fagmiljøene på Lillehammer, Gjøvik og Dovre. En slik etablering av Brigade Sør vil også bidra til å forsterke regionen som en av flere områder for alliert mottak, trening og utdanning.

Næringslivet og industrien – Forskning og utvikling

Det drives utstrakt forskning og utvikling i samarbeid mellom industrien, næringslivet og forsvarets institusjoner i regionen. Et samarbeid som antas vil øke og også kreve mer av de totale ressurser. Inkludering og samarbeid med allerede etablert Forsvarsindustri i regionen, slik som NAMMO på Raufoss og ytterligere samarbeid med industri,- og næringsliv i Innlandet forventes.

Nammo og Kongsberg gruppen er viktige i forsvarsindustrien. Samtidig er det viktig å utvikle forsvarsindustrien utover disse selskapene. Næringsklyngen Total Defence Group (TDG) er etablert i

28. august 2023

Innlandet med over 20 virksomheter. De har hatt og har viktige leveranser til forsvarets materiell og utstyr. Mange av virksomhetene er små eller mellomstore industribedrifter (SMB), og det er viktig at forsvarets anskaffelser og gjenkjøpsavtaler utformes på en slik måte at denne delen av forsvarsindustrien gis større muligheter. Dette vil sikre bredde og større kompetanse i denne industrien, og derigjennom også sterkere industriell beredskap nasjonalt.

Det etableres i disse dager også et prosjekt i Sør-Østerdals regionen (Trinn 1) som skal bidra til å svare ut Forsvarets behov for å komme tettere på næringsliv og eksterne innovasjonsmiljøer – raskere og mer effektivt. Det Sivil-militær innovasjons- og industriutviklings prosjektet (SMI-innovasjon) etableres med bakgrunn i at flere aktører i leverandørindustrien og også Forsvaret, etterlyser en arena hvor de kan møte aktører i utviklingsavdelingene i Rena leir - med mer fleksible muligheter enn i dag. SMI skal bli en naturlig koblingsarena og et knutepunkt for sivilt-militært og sivilt-sivilt samarbeid i regionen til gjensidig nytte for både Forsvaret, næringslivet og industrien.

Styrking av allierte og internasjonalt samarbeid

Allierte vil også måtte bruke Oslofjorden med havner og flyplasser for deployering inn til Sør-Norge og vil måtte spre seg nordover på Innlandet for sammendragning, trening, øving og utdanning, før eventuell videre deployering til et operasjonsområde Sør-Nord eller Vest-Øst.

Vi må ivareta vår egen evne til å være interoperable med våre allierte. Dette kan også forsterkes innenfor det allerede etablerte utdannings- og kompetansemiljøet i vår region og på Innlandet. En økning i regionen med både norske og allierte styrker vil også kreve økt logistikk og legge økt press på infrastruktur, kommunikasjon og kapasiteter. Det ligger svært godt til rette for en slik utvikling i vår region og Innlandet.

I den forbindelse bør det legges inn et scenario i Fylkes og kommunale beredskapsplaner,- og en risiko- og sårbarhetsanalyse bør utarbeides for krise, konflikt og krig, oppsetting av nasjonale og mottak av allierte styrker i vår region.

Nordisk samarbeid i rammen av NATO må også vektlegges i et nytt strategisk landskap. Vår region ligger i så måte geografisk plassert på akse SØR-NORD og VEST-ØST i Sør-Norge.

Innlandet er klare til å utvikle og bidra som en god vertsregion for Forsvaret og ønsker å støtte opp under og legge til rette for økt aktivitet og vekst i regionen.

I sum så vil en styrking av regionens Forsvar og Totalberedskapsressurser bidra til økt robusthet og viske ut skillelinjene mellom sivile og militære, norske og allierte styrker,- og bygge et robust forsvar av Norge i bredde og dybde.

På vegne av Forsvarsforum Innlandet

Ola Gundersen, Forsvarskoordinator Innlandet

28. august 2023